

**PŘÍBĚHY:
SOCIÁLNÍ MONSTRUM**

PŘÍBĚHY: SOCIÁLNÍ MONSTRUM

Ve škole mi opakovaně dávali najevo, že jsem jiná a že to, že jsem tady s nimi všechny zdržuje a že za to mám být vděčná. Měla jsem permanentně pocit, že jim něco dlužím, že můžu být ráda, že mě vzali mezi sebe.

Chtěla jsem domů, do svého bytu. Říkali mi, že žádný byt už nemám. Byla jsem v domově důchodců, v psychiatrické léčebně a v ústavu pro mentálně postižené ženy. Dohromady skoro 25 let. Ale zavřený člověk být nemůže. Musela jsem brát léky a ty mi nedělaly dobře. Chtěla jsem si tam vařit, ale nesměla jsem. Když jsem utekla, vozila mě zpátky policie. Celou tu dobu jsem říkala, že bych se potřebovala dostat pryč. Teď jsem doma tady, v tomhle bytě. Každý den za mnou chodí asistentky, ráno a večer, vždycky asi na dvě hodiny. Pomáhají mi s úklidem, se zařizováním bytu. Občas mě doprovodí na nákup, ale ven moc už chodit nechci. Naučila jsem se žehlit. Zapnu si sporák a uvařím si polévku. Ale kotle se bojím, ten mi asistentky zapínají. V 79 letech jsem konečně odešla z ústavu do vlastního bytu.

Při návštěvě jedné školy jsem zaslechla sténavé volání o pomoc. Nechtěla jsem tomu věřit. Zastavila jsem se a poslouchala. Někdo zoufale křičel z nedaleké třídy o pomoc. Vrazila jsem dovnitř a vidím, jak tři kluci masakrují dívku schoulenou na zemi. Vzala jsem jí za ruku a vyvedla jí ven. Sedly jsme si do volné místnosti a chvíli jenom mlčely. Potom jsme si začaly povídat a povídaly jsme si dlouho. Po rozhovoru se svědky té události jsem si udělala jasno, co se za dveřmi třídy dělo. A nejen to, složila jsem si obraz šikany, která byla pro učitele zatím neviditelná.

Mám 8 rukou a 12 očí. Vidím i za roh a na všechny strany najednou. Rukama můžu zároveň držet tašku, telefonovat, česat si vlasy, pít vodu nebo listovat v knížce. Dvě oči vždycky nechám odpočinout a zbylých deset je v pozoru.

Když jsem jela tramvají nebo autobusem stávalo se mi, že si lidé odsedávali. Snažili se to dělat nenápadně, třeba jako, že už musí vystupovat, ale pak šli třeba až na druhý konec autobus a ještě jeli řadu stanic. Nebo se na mě dívali, když si mysleli, že to nevidím.

Žiju tady už léta. V téhle místnosti s oknem, které je tak vysoko, že z něj nevidím ven. Občas mě vyvezou na terasu. Teď tu zrovna byly ošetřovatelky, aby mě přebalily. Jsou na mě hodné. Snažila jsem se jim něco říct, ale umím vyslovit jenom dvě slova. Těším se, že někdo zase přijde, většinu času jsem sama. Mám teď ruce přivázané k posteli, abych si z břicha nevytrhla tu věc, kterou mi tam připojili v nemocnici. Bylo to tak nepříjemné, snažila jsem se to odstranit. A teď si rukou dosáhnu jenom na hlavu. V pokoji je pořád zapnutá televize. Nemůžu jí vypnout. Jaké by to bylo, žít někde jinde, si bohužel neumím představit.

Šla jsem okolo staveniště. Chlapi, co tam pracovali a akorát měli pauzu na mě začli volat: monstrum a že jsem sestra vetřelce a že nemám chodit ven, abych neděsila lidi.

Chtěla bych, aby se Jana vrátila domů z ústavu. Ale potřebovala bych, aby chodila do školy. Tak na 3 až 4 hodiny. Janě je 14, ale nepostará se o sebe. Do školy by ji musel někdo doprovázet. Pak potřeboju někoho, kdo by nám pomáhal s koupáním, Jana už je těžká. Potřebovala bych občas odlehčení, někoho, kdo by to vzal za mě a udělal to, co já. A čas od času místo, kde by mohla Jana být, když sama jedu na rehabilitační pobyt. Pak bych potřebovala někoho, komu bych mohla zavolat, kam bych se mohla obrátit, když se něco děje. Teď třeba Jana potřebuje nový vozík. Nejcennější pro mě byly ty informace, které jsem získala od jiných maminek dětí s postižením. A chtěla bych mít jistotu, že ta asistence neskončí.

Někdy mě těší, že nevědí, co se mi honí hlavou a že jim rozumím. Že slyším všechno, co říkají a že jim v duchu odpovídám a v duchu je stírám a směju se jim, všem těm nesmyslům, co si o mě říkají, jak dělají, že mi chtějí pomoci a že chápou.

Stála jsem ve frontě v obchodě. Za mnou stálo několik kluků, tak 15, 16 let. Něco si šeptali a pochechtávali se. Pak na mě strčili jednoho z nich, teď byl chudák úplně červený v obličeji. Honza by si tě vzal...k boudě před dům, smáli se.

Můj svět je plný útržků. Mohu se v nich přebírat a někdy se i dobrat porozumění. Poslouchám a všímám si směsice různorodých zvuků a šumů. Mnohé z nich mne jen ruší a unavují, jiné mi ale

přinášejí důležité zprávy a podněty. Když tu mozaiku pozorně a trpělivě prozkoumávám, nacházím v ní střípky, které si pak mohou skládat do celku, do porozumění tomu, co se všude kolem děje. Poslouchat tedy pro mne především znamená třídít a rozlišovat, propojovat smysluplné, usuzovat a docházet k pochopení. Teprve tím se mi sluch tříbí. Kromě uší mám k dispozici také ruce. Ráda je pokládám všude kolem sebe, abych se o světě dále dovídala. Ani hmat nemám oproti vidícím lidem citlivější jako nějakou zvláštní prémii za to, že nevidím. Stejně jako u sluchu se mi schopnost rozeznávat hmatem zlepšuje teprve jeho soustavným a bdělým užíváním.

Zdávalo se mi, že mám tělo, které odpovídá normě. Jdu po ulici a nikdo se na mě divně nedívá, můžu normálně splynout s davem. Šla jsem k doktorovi a ten mi říkal: neuvěřitelné, všechno v pořádku, vy jste jak narýsovaná podle pravítka, podle vás by mohli dělat figuríny.

Psaní diktátu skončilo dřív a učitelka odešla. Do velké přestávky zbývalo 10 minut. To bylo celkem 30 minut volna, bez dozoru. Tři kluci, Karel, Jirka a Robert nelenili a rozehráli jednu z mnoha oblíbených her. Přišli k Haně, podrazili jí židli a ona spadla na zem. Následovala salva smíchu. Dva jí popadli a odvěkli k velkému oknu. Třetí z nich ho otevřel dokořán. Cloumali s ní a vyhrožovali, že jí vyhodí z okna. Chechtali se a trojhlasně volali: "BUDEŠ DĚLAT LETADLO." Potom s ní smýkli na zem. Znehybnili ji a různě mačkali. Hanka vypověděla: "ŘVALA JSEM. KŘIČELA JSEM O POMOC. ZACPÁVALI MI PUSU, AŽ JSEM SE DUSILA. TRVALO TO DLOUHO, ALESPŮŇ DESET MINUT." Tohle není ojedinělé. Podobné "hry" probíhají každou přestávku, vždycky když je příležitost. Často i venku a někdy "subtilně" i při vyučování.

Martina: "To co dělali Haně, dělají skoro každou přestávku. Vyberou si oběť. Je to jedno, zda je to holka nebo kluk. Z kluků je to Jonáš. Vybíjejí si energii, mají rozkoš z toho, jak jsme rozčílený." "Tři kluci nás zvedají a mačkají. Bolí to. Úplně mě to vytáčí k nepříčetnosti. Doma mám z toho celý den zkaženou náladu. Asi dvakrát jsme se vzbouřily. Pak to bylo ještě horší. Ti tři šli na jednu holku a byli ještě

tvrdší. Nikdo nepomůže. Všichni mají strach. Je to divný." "Neznají meze! Mají zapalovače a opalují jimi chloupky u oblečení. Někdy spálí hodně. Nebo škrtají u vlasů a upalují je. Je z toho smrad." Darina: "Celý den sedíme a nemůžeme změnit polohu. Ti tři se strašně nudí. Někdy jim rupne v hlavě. Všichni někoho obklopí a začnou ho trápit. Nedávno Haně zalepili pusou izolepou, svázali jí ruce mikinou a tahali jí za vlasy. Dívčích obětí je několik. Z kluků ubližují hlavně Jonášovi. Když je nebaví výklad, házejí po něm šlupky a odpadky. Nebo o přestávkách po něm házejí křídý, ale tvrdý rány." Iveta "Mučení Hany je blbý. Ale nemohu ji pomoci, odnesla bych to. Musím s Karlem vycházet dobře. Já to musím držet v sobě. Bojím se ho, on je schopn něco udělat. Zeptala jsem se ho, jestli by někoho zabil. Prý jo."

Poté, co Renatě lékařka ráno neumožnila podepsat revers, jsem zavolala primářce. Vysvětlila jsem jí situaci a řekla jsem jí, že se domnívám, že tam mou partnerku zadržují protiprávně. A ona mi to potvrdila a zařídila, aby ji propustili. Ještě než k tomu konečně došlo, stálo nad partnerkou pět lidí - tři lékaři a dvě sestry a vyhrožovali jí, že po podepsání reversu bude mít velké problémy a slibovali jí, že jí tedy povolí nějaké ty vycházky, ať zůstane... Doma se partnerka během tří dnů viditelně zlepšila. Po celou dobu na „jedničce“ se cítila pod neskutečným tlakem a připadalo jí, že jí snad chtějí opravdu zničit. Necháपालy jsme, proč se takto chovali. V propouštěcí zprávě bylo uvedeno, že Renata trpí paranoidně-perzekučními bludy vůči lékařům, což měl zřejmě dokládat fakt, že požádala o přeložení do jiného zařízení.

Pro nevidomého člověka je velmi důležité, aby věci u něj doma měly své místo. Když si ve svých věcech zavede systém a řád, začne mu být jeho prostředí opět přehledným. Učí se věci z obchodu nově rozpoznávat - podle obalů různých tvarů, velikostí a povrchů. I u oblečení si všímá nových rozlišovacích znamení: rozdíly v materiálech, švech, typech výstřihů u triček nebo jejich ukončení. Kde nenachází žádný rozlišovací znak, může předmětu přidělit jeho jedinečné místo nebo si ho nějak označit sám, třeba popiskou v Braillově písmu. Tak si každý nevidomý vytváří svůj

vlastní systém ukládání věcí, jenž vyhovuje jeho nátuře a tomu, jakou činností tráví své dny. Nezanedbatelné jsou i různé pomůcky, například váhy, teploměry a další měřicí přístroje, které na nás mluví. Patří sem také hodinky, ty ale mohou být i hmatové s odklápěcím sklíčkem. Mezi lidmi často panuje představa, že nevidomé obklopuje černá tma. Jenže když někdo nevidí vůbec nic, znamená to, že zkrátka nemá žádný zrakový vjem. Černá barva, tma, šedá mlha – to všechno jsou pořád zrakové vjemy. Takže ten, kdo skutečně nevidí nic, vidí asi tolik, kolik byste viděli vy, kdybyste se na svět kolem podívali třeba svým loktem nebo zády. Je to zkrátka nepřítomnost zrakového vjemu, která se těžko popisuje.

Z této doby pochází moje láska ke zvířatům. Když mi bylo nejhůř, oni to vždy vycítili. V sedmé třídě jsem začala cvičit bojová umění v naději, že se naučím bránit. Měla jsem však už tak podkopané sebevědomí, že to nepomohlo. Stal se ale jiný zázrak. Dvě holky z mé bývalé třídy tam chodily se mnou. A tak jsem poprvé v životě měla nejlepší přítelkyně. Na nikom jiném nám nezáleželo. Pak ale přišly přijímačky na gymnázium. Stála jsem u výsledkové listiny a s radostí jsem se rozeřvala na celou školu: "Ano, já jsem to udělala." A tak jsem se dostala do nové třídy. Ze všeho nejvíc jsem si přála, aby mě všichni nechali na pokoji. Chtěla jsem začít znovu. Zvolila jsem ale špatnou cestu. Vzpomínky jsem se snažila léčit jídlem. Za prvního půl roku jsem přibrala 13 kilo. K tomu všemu se ještě přidaly problémy v rodině, hodně učení a také jsem přišla na to, že mě pronásleduje neustálá úzkost a pocity ohrožení. Chyběly mi komunikační schopnosti a nezvládala jsem vůbec žádný pohyb mezi větším počtem lidí. Na jednu stranu jsem byla svobodná a na druhou...? Takhle to bylo celé čtyři roky.

Na ulici mi každou chvíli někdo nabízí svoji pomoc. Jsem za to většinou ráda. Je na tom přinejmenším vidět, že jako společnost nejsme ještě úplně lhostejní. Nabízená pomoc se většinou týká drobností – převést přes křižovatku, najít schody do metra a podobně. Najdou se ale i tací, kteří jdou mnohem dál. Umí totiž vrátit zrak. Tedy, alespoň to tvrdí. Naposledy mi „prozření“ nabízely dvě potrhle ženské v Praze na Hlaváku. Chtěla jsem si dát před cestou ještě kafe, když se na mě vrhly. Řekly mi, že se spolu pomodlíme a že hned začnu vidět. V Americe už to prý takhle dělají běžně.

Zdalo se mi, že mám nový vozík. Na první pohled vypadal docela normálně, i když ten design trochu připomínal sci-fi filmy. Uměl se změnit v obrněný vůz, vybavit se pancířem a uměl létat. Stala jsem se tak úplně nezávislou. Koupila jsem si byt v nejvyšším patře jedné výškové budovy. Nedělaly mi problém ani větší vzdálenosti. Mohla jsem konečně cestovat a podívat se přes oceán.

Byla jsem v obchodě s oblečením. Dvě mladé prodavačky se na mě nejdřív divně dívaly a pak mi jedna dost důrazně řekla, jestli bych mohla okamžitě odejít, že jim odradím zákazníky.

Mít dobře vycvičený sluch a především hmat dá člověku velikou práci. My, kteří nevidíme, se v tomto směru mezi sebou velice lišíme. A tak zdaleka ne každý z nás si hmat zjemní natolik, aby třeba mohl číst Braillovo bodové písmo. Vlastně se od sebe navzájem lišíme v mnohém. Společným rysem je nám život bez zraku nebo pouze s jeho zbytkem. Z této skutečnosti nepochybně plynou další společné znaky, jako je třeba značně ztížený samostatný pohyb, nutnost učit se zvládat běžné činnosti nově a jinak, omezený přístup k informacím a mnoho dalšího. Jak se však k těmto změněným životním podmínkám, které jsou jistě výzvou, každý z nás postavíme, nakolik trpělivě se budeme chtít učit všechny ty nové dovednosti, jak se s životem bez zraku celkově sžijeme? Stejně jako se vidící lidé různí ve svém pojetí života, lišíme se v něm i my. Kromě vlastní připravenosti žít naplno – či ochoty a úsilí takovou připravenost hledat – nás silně ovlivňuje postoj našich nejbližších. Jejich víra v nás, že i bez schopnosti vidět nebo chodit pro sebe můžeme najít uplatnění; jejich podpora v naší snaze naučit se samostatnosti; povzbuzování, když si jdeme za svým snem, byť by třeba úplně vypadával ze zavedených představ o našich možnostech; jejich ochota mít na nás nároky a prospět nám i kritikou – to všechno jsou postoje, které nám umožňují vnímat se rovnocenně a stávat se plnohodnotným člověkem, který ví, na co stačí a jaká jsou jeho skutečná omezení, jenž umí přijmout nabídnutou pomoc nebo si o ni říci, aniž by přitom ve vlastních očích ztrácel na hodnotě.

Naštval mě pobyt v nemocnici na Karlově náměstí. Odešla jsem odtamtud na reverz. Ptala jsem se jich, jak často se tam pacienti koupou a oni řekli, že ve čtvrtek, ale vás ne. Byla tam jedna sestra, která měla bratra s postižením a já s ním chodila do školy do Jedle. Tak ta jediná to tam oddřela.

Slyšící učitelé na internátních školách pro Neslyšící nutili Neslyšící děti odezírat ze rtů a cvičit se v používání hlasu. Neslyšící studenti trávili dlouhé namáhavé hodiny prací s logopedy a měli zakázáno používat jazyk, pro nějž se sami rozhodli. Dlouhá léta trvajícím útlakem se málem podařilo zcela vymýtít znakový jazyk. Celá generace Neslyšících studentů udržovala tento jazyk při životě jen tím, že si tajně po nocích znakovali na pokoji se spolužáky. Měl-li student nějaké zbytky sluchu, nutili ho nosit naslouchátka. Technologie naslouchátek však v té době nebyla ještě příliš rozvinutá; byly to nesmírně nepohodlné přístroje, a navíc ani ne moc užitečné. Mezi Neslyšícími dětmi se rozšířil zvyk po dokončení školy, na oslavu nově získané svobody, svá naslouchátka zahodit. Kvůli tomuto útlaku ze strany slyšících učitelů se tehdejší generace Neslyšících naučila slyšící společnosti nedůvěřovat. Tato nedůvěra trvá dodnes a přetrvává kvůli incidentům toho typu, že například nemocnice či soudní aparát nezajistí kvalifikovaného tlumočnicka při jednání s Neslyšícím, což vede k děsivým historkám o nespravedlivém uvěznění, odepření lékařské péče atd. Běžně se uplatňuje necitelná praxe, kdy policisté spoutají Neslyšícímu zápěstí, takže nemůže používat ruce ke komunikaci se svým tlumočnickem, pakliže je nějaký k dispozici.

Stigma jsem si sebou nesla i z nemocnice. Jedna žena pečovala o moji matku a současně jí kradla peníze. Na policii mi to nevěřili kvůli mé psychiatrické léčbě. Navíc mi nepříjde správné, že o tom mají možnost vědět všichni a nadávat mi za to. Všechny moje hospitalizace zabraly dohromady jeden a čtvrt roku. Měla jsem pocit, že vlastně nikdo nechtěl slyšet, že se cítím dobře, což je podle mě hlavní cíl života. Pokud to tak není, jedná se o bránění lidem být šťastní na svobodě. Když jsem si chválila svoji náladu, tak vždycky hned vyvstalo podezření na manickou fázi. Nebyla jsem jediná, komu nevyhovoval přístup lékařů, a slyšela jsem, že Také mnoha dalším pacientkám nevyhovoval přístup personálu, jenže se

každý bojí říci svůj názor. Dokud nepřiznáte, že jste nemocný, tak vás obviní z nedostatku náhledu na nemoc. Jste donuceni podepsat dobrovolný vstup, jinak nemáte šanci se odtamtud dostat.

Nejvyšší kontrolní úřad v rámci provedené kontroly mimo jiné zjistil, že mezi lety 2010 až 2015 směřovala naprostá většina dotací z oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněný trh práce. Subjekty chráněného trhu, kde tvoří osoby s postižením více než 50 procent zaměstnanců (tzv. chráněné dílny), získaly v tomto období až 96 procent z celkového objemu prostředků. Na volný trh práce směřoval pouze zlomek uvolněné finanční podpory. NKÚ tedy logicky dovodil, že politika zaměstnanosti v tomto případě na trhu práce nepodporuje inkluzi lidí s postižením – a to i přesto, že jejich práci u běžných zaměstnavatelů upřednostňuje jak Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020, tak Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením z roku 2015.

Doma, kde jsem si mohla vytvořit vyhovující prostředí, postižená nejsem téměř vůbec. Stále mám poruchu a ta mě samozřejmě určitým způsobem velmi omezuje, dopad postižení je však menší. V prostředí, které mě tolik neznevýhodňuje, o sobě můžu mluvit jinak a být na to hrdá. Nejraději se vlastně označuji jako „*crip*“. Říkat, že jsem „*crip*“, mi připadá osvobozující, podobně jako někteří členové komunity gayů a leseb považují za emancipující výraz „*queer*“, rozhodně však ne všichni. I někteří mí oblíbení lidé ze zahraničí se hrdě označují jako *crip*. Za těch asi deset let, kdy říkám, že jsem zdravotně postižená, mi nejméně stokrát tvrdili, že o sobě musím mluvit především jako o člověku – jako kdyby mě to snad nenapadlo. Popravdě řečeno, když jsem se o „označování s osobou na prvním místě“ v pubertě dozvěděla, byla jsem z něj naprosto unesená. Spousta věcí v mém životě se ale změnila, včetně vlastního pohledu na sebe samu. Představa, že bych měla objasňovat, že jsem osoba, mi připadá nesmírně ponižující. Po nikom jiném se nechce, aby sám sebe označoval jako osobu. Gayové a lesby nejsou „osoby s homosexualitou“, ženy nejsou „lidé ženského pohlaví“ a fotbalisté nejsou „lidé, kteří hrají fotbal“. Potkala jsem v životě hodně postižených, ale nikdy jsem nepotkala nikoho s tak vážnými poruchami, že by byly na místě pochybnosti o tom, zda je osoba.

Myslím si, že by mělo být ve společnosti běžnější přizpůsobovat pracovní místa lidem s postižením. Každý člověk, když je někde nový, je pod tlakem a tím víc, když musí prokazovat, že tam není omylem. Myslím, že na jednoho člověka je to moc velká nálož a raději do práce ani nechce. Požadavky, které na něj na začátku jsou, jsou v jistém smyslu větší, než na lidi bez postižení. Tohle by se mělo nějak změnit. Pro mě by také bylo určitě dobré, kdyby bylo snazší sehnat bydlení pro lidi s postižením. Moje sestra, která má také tělesné postižení, by už se svým manželem rádi bydleli sami, ale možnosti na běžném trhu jsou minimální. Obvykle si majitelé nechtějí přidělovat starosti, a když je zájemcem někdo na vozíku, tak si řeknou, že by určitě nějaké problémy byly. Raději se rozhodnou pro někoho jiného. Nehledě na to, že soukromé nájmy jsou hrozně drahé. Stát by také měl řešit bariéry, kterých je pořád všude dost. Člověk si třeba chce dodělávat kvalifikaci, ale kurzy jsou v bariérových prostředích.

Jsem stoupencem sociálního modelu postižení, který jasně rozlišuje mezi postižením a poruchou. Poruchou se míní tělesný či neurologický stav jako paraplegie či slepota, zatímco postižení je vytvářeno překážkami, se kterými se setkáváme ve společnosti – například budovami bez výtahů či informacemi ve formátu, který nám není přístupný. Říct, že někdo „má postižení“ znamená, že jsou tyto překážky jeho problém. Mé postižení ale nevzniká tím, že používám vozík, nýbrž proto, že okolí není přístupné.

Je zajímavé, jaký problém některým lidem činí projednávat moje záležitosti přímo se mnou. Často se místo toho radši obrátí na můj doprovod, pokud s sebou nějaký mám. V praxi to pak vypadá třeba takhle: Lékař: „Ať se tady pán posadí.“ Případně, a to je horší: „Posaďte ho támhle.“ Nechám si tedy ukázat, kde je „támhle“, a „rozhovor“ pokračuje: Lékař: „Tak copak mu je?“ A já rázem nevím, jestli náhodou nejsem u veterináře, který se dotazuje na zdraví nějakého domácího mazlíčka, kterého můj průvodce přivedl. S jedním spolužákem na to máme metodu – na dotaz „co mu je“ se na něj otočím a řeknu třeba: „Vyřid' panu doktorovi, že mě ale strašně bolí na hrudi.“ Obvykle to postačí, aby si lékař uvědomil absurditu celé situace a začal komunikovat přímo se mnou.

Chci se rozvíjet, chci výzvy. A často se to daří. Naděje tvoří život. Dokonce mám naději, že jednou uvidím. Moji slepotu způsobil prostředek proti průjmu, byly mi necelé dva roky. Můj o tři roky starší bratr dostal tentýž lék a má těžké zrakové postižení. Poškodilo nám to oční nervy. Před pár týdny byl v novinách článek o bílkovině, která by měla umět poškozené oční nervy opravit. Byla jsem z toho úplně vedle, když jsem to četla. Bojím se ale, že to působí jen, když je člověk v období růstu, a že tento objev přichází pro mě s dvacetiletým zpožděním.

Já jsem v dětství bydlela v ústavu. Byla jsem tam přes týden, i nějaké víkendy. V té době, protože jsem byla dítě, tak mi to nepřišlo tak hrozné. Když si ale vzpomenu na to, co jsem tam zažívala a mám to posoudit dneska, tak se mi to zdá hrozné, ale v takových počtech lidí se to nedá dělat lépe. Ten počet lidí neumožňuje takovou péči, jako když se člověku někdo věnuje individuálně. S mojí diagnózou bych se asi nedožila tolika let, kolika jsem se dožila. Nedovedu si taky představit, že bych tam se svou diagnózou vedla nějaký aktivní život. Asi by to bylo strašně náročné a jedině z nouze. Není to nic, do čeho bych dobrovolně šla nebo se chtěla vracet.

Do Bohnic mě odvezl můj vlastní otec, protože jsem se podle jeho názoru chovala nezdravě. Začala jsem si uvědomovat tíhu manželství mých rodičů, která na mě od dětství spočívala. Dostala jsem diagnózu emočně nestabilní porucha osobnosti a úzkostnou poruchu osobnosti. S tím nemohu souhlasit, naopak si myslím, že jsem velmi stabilní a naprosto bez úzkostí, kdy tento stav ani neznám. Emoce a pocity viny a vzteku se projevovaly úměrně nenormální situaci. Moje projevy mají logické opodstatnění. Nikdy bych neublížila sobě ani okolí. Z první nedobrovolné hospitalizace si pamatuju, jak jsem byla na příjmu. Říkala jsem tátovi, že už mám všeho plné zuby. Nevěřila jsem v té době ani přátelům ani lidem okolo. Odmítla jsem brát Rivotril. Chtěla jsem situaci řešit a mluvit o ní. Nikdo mě však nechtěl poslouchat. Personál mě na pavilonu 27 mě násilím svlékl do naha a přikurtoval. Zacházeli se mnou jako se zvířetem. Dostávala jsem asi koňské dávky léků, protože jsem pak jenom spala. Nepřijde mi správné někoho svléci do naha přikurtovat, zvláště pokud se jedná o mužský personál a já jsem žena.

Mám pocit, že ze mě mají lidé strach. Že v mojí blízkosti pociťují určitý druh neklidu nebo nervozity, protože jsem jiná a oni nevědí, co ode mě mají čekat, kam se dívat, jak se mnou mluvit. Nikdo je nepřipravuje na jinakost, odlišnost. Je v nich od dětství posilována představa, že před jiným by se měli izolovat, stranit se nás.

Jsem zvláštní vyšetřovací úředník u služby centrálního vyšetřování, a to zní jako opravdu už něco, ale pracuji pod úrovní svých možností. „To je vše, co se nabízí,“ napadlo mě hned, jak jsem tu začala. Věděla jsem, že nikdy nebudu moci být vyšetřovatelkou, ale celý den se sluchátky na uších a za počítačem? „Buď ráda, že máš práci,“ říkávají mi často. „A ještě k tomu u policie. Znáš jednoho nevidomého, co dělá ve fabrice na polívky.“ To je pravda, je jen malá skupinka nevidomých, která má vlastní příjem, a já bych asi měla být šťastná jako blecha, ale emoce si nemohu nadiktovat. Jsem workoholička. Děti nemám, kromě sportu a dobrých přátel vše odsouvám ve prospěch pěkného povolání, v němž se mohu zcela ztratit. Chci pracovat padesát hodin, dát do toho pět set procent. Když mě přijali k policii, hned při prvním pohovoru jsem se zeptala, jaké jsou možnosti pracovního růstu. „Jste přijata na odposlechy, tečka,“ řekli mi. Věděla jsem, co chci – být kriminální analytičkou. To je člověk součástí vyšetřovacího týmu a společně přemýšlí o vyšetřování, analyzováním dostupných informací a jejich spojováním. Stále se o to ještě pokouším, stále ještě naléhám v naději, že přesvědčím ty pravé lidi, že je to skutečně možné. Přiznávám, že už jsem to skoro vzdala, množství problémů se zdálo být obrovské, především z technického hlediska. Třeba braillovský řádek nešlo použít s klávesnicí mého PC v rámci zabezpečené policejní počítačové sítě. Braillovský řádek mi ukazuje, co je na obrazovce počítače. Ale technika nebyla tím jediným problémem. Můj první šéf mi řekl zcela na rovinu: „Nemám zájem o nevidomou analytičku.“

Postižení a priori neznamená snížení schopnosti pracovat – a už vůbec ne snížení vůle pracovat. Politika zaměstnanosti by neměla skrytě předjímat, kdo je uplatnitelný na volném trhu práce a kdo nikoli, neboť vždy záleží jen na kompetencích a motivaci konkrétního člověka s postižením a na prostředí, které mu vytvoří zaměstnavatel. Pokud bude politika stále o některých

lidech uvažovat jako o obtížně zaměstnatelných a štědře finančně podporovat chráněný trh, nemůže se pak divit efektu sebenaplňujícího se proroctví. Proklamovaná inkluze na trhu práce se nedostaví nikdy. To je ovšem nešťastné, jelikož idea, že lidé s postižením patří do chráněných dílen, je podobně pomýlená jako názor, že děti s postižením patří do speciálních škol.

První dva roky na základní škole se mně stávaly drobnosti, které nejdříve ani nestály za zmínku. Třeba vyhozený sešit do koše a aktovka, která byla pravidelně naplněna odpadky z pozůstatků svačin dvou mých spolužaček. Nikdy jsem to nikomu neřekla, protože jsem si myslela, že je to v pořádku. Jak ale šel čas, začala jsem si uvědomovat, že to normální není. Jenže už asi bylo pozdě. Neměla jsem přátele, nebyla jsem nikdo. Jednou se ke mně cestou ze školy rozběhly dvě spolužačky, jedna mi podrazila nohy a držela mě na zemi a druhá do mě surově kopala. Potom klidně utekly a nechaly mě tam. Nebyla jsem ani schopna vstát ze země. Fyzické bolesti kupodivu nemají trvalé následky, ale to, co přišlo pak, zapomenout nejde. Byla jsem pro ně mor. Kromě pár lidí ve třídě, kteří s tím nechtěli mít nic společného, mě ostatní vyloučili ze své společnosti. Kdykoliv jsem se k nim jenom přiblížila, tak mi sprostě nadávali a říkali, že jsem mor. Pomyslně dezinfikovali každou věc, které jsem se jen dotkla. Došlo to tak daleko, že jsem se několikrát neúspěšně pokusila o sebevraždu. Do školy jsem měla strach chodit. Nikdo se mnou nechtěl sedět a tužku jsem si musela půjčit od paní učitelky. V tu chvíli jsem udělala velkou chybu. Přišla jsem totiž na to, že když budu učitelčíným stínem, jsem v relativním bezpečí. Neuvědomovala jsem si, že se stále více uzavírám do vlastního světa a přicházím o obecné lidské schopnosti.

V tomhle těle žiju už dlouho. Mám ho docela ráda. Dělá to, co potřebuju, aby dělalo, a naučila jsem se plně využívat jeho potenciál, stejně jako vy – a to samé platí i pro ty postižené na motivačních fotkách. Nedělají nic zvláštního, prostě jen plně využívají potenciál svého těla. Je tedy fér z nich takto dělat objekty, sdílet ty fotky? Když lidi řeknou „obdivuji vás“, myslí to jako kompliment. A já vím proč. Je to kvůli té lži, proto, že nám podstrkují onu lež, že z vás postižení dělá někoho výjimečného. Už ani nevím, kolikrát se na mě obrátili cizí lidé, aby mi řekli, že jsem statečná nebo úžasná. Tak nějak mi vlastně gratulovali

k tomu, že zvládnou ráno vstát a pamatovat si, jak se jmenuju. A to je objektivizace, mění to člověka na objekt. Zmíněné obrázky dělají z postižených atrakci pro nepostižené. Slouží k tomu, abyste se na ně podívali a došlo vám, že na tom nejste zase tak špatně. Abyste se na své starosti podívali z jiného úhlu. Přitom život postiženého člověka opravdu celkem těžký je. Skutečně musíme některé věci překonávat – ale ne ty, co si myslíte. Nemá to nic společného s naším tělem. Používám výraz „postižený člověk“ zcela záměrně, protože se hlásím k tzv. společenskému modelu postižení, podle něhož jsme víc postižení kvůli společnosti, ve které žijeme, než kvůli svému tělu a diagnóze.

Dospělí jsou často nervózní, když sledují nevidomé děti jen tak pobíhat. Z této špatně zakrývané obavy se nevidomé děti dovídají, že jen tak si pobíhat je pro ně něčím velmi ohrožujícím. Tyto děti jsou tak přímo či nepřímo odrazovány od toho, aby šly a zkoumaly svět kolem sebe a své fyzické možnosti. Nedostává se jim podpory a pomoci při zažívání a překonávání drobných kolizí, jimiž by mohly sbírat tolik cenné zkušenosti se zákonitostmi pohybu a se svými reálnými možnostmi i omezeními. Místo toho se tyto děti krok za krokem učí pohybové rezignaci, začnou očekávat minimální pohybový projev. Mezi ostatními, kteří se za různým účelem volně pohybují prostorem, postupně vyhledávají pasivní roli.

Zvykněte si vy na moje tělo, mě se v něm žije dobře. Ptejte se, co vás naučili, když neumíte přijmout odlišnost. Přestaňte se divně dívat, ptejte se.